

# 'Nasıl bir meyve bahçesi dikilir?'

Автор(и): проф. Мария Боровинова

Дата: 12.11.2020 Брой: 11/2020



*Meyve bahçeleri uzun süre aynı alanı işgal eder. Kurulmaları önemli mali yatırım ve işgücü gerektirir, bu da üreticileri bireysel ürünlerin temel gereksinimlerine uymaya zorlar. Ayrıca, modern tüketicilerin pestisit kalıntısı içermeyen meyvelere yönelik taleplerini ve toprak ve suyun kirlenmeden korunmasını da dikkate almaları gerekir.*

Yeni meyve bahçeleri için alanlar, meyve türlerinin ve çeşitlerinin biyolojik gereksinimlerini karşılamalıdır. Kış sıcaklıklarının belirli bir meyve türü için kritik eşiklerin altına düştüğü ve yaz sıcaklıklarının 35-37°C'nin üzerine çıktığı yerler meyve bahçeleri için uygun değildir. Bu yerlerde, geç ilkbahar donlarının 10 yılda ikiden fazla meydana gelmemesi gerekir. Dolu yağışlarının 10 yılda ikiden fazla olduğu veya meyve tutumu ve olgunlaşması sırasında güçlü rüzgarların olduğu alanlarda meyve bahçesi kurulması önerilmez.

Uygun araziler, nehir vadileri, dağ ve tepelerin etekleridir, ancak dik yamaçlar olmadan - elma ve armut için 6°'ye kadar, sert çekirdekli meyve türleri için 10°'ye kadar. Meyve bahçeleri için uygun topraklar yeterince havalandırılmış, iyi su tutma kapasitesine ve geçirgenliğe sahip olmalıdır. Bu gereksinimler alüvyal-çayır toprakları, tipik yıkanmış çernozyemler, tarçın rengi orman ve gri orman toprakları tarafından karşılanır.

Yeraltı suyu seviyesi toprak yüzeyinden 80-100 cm'nin üzerine çıkmamalıdır. Su basmış, tuzlu ve erozyona uğramış topraklar meyve bahçeleri için uygun değildir. Meyve bahçeleri, ağır metaller ve diğer kimyasal olarak tehlikeli elementlerle kirlenmiş topraklarda (yoğun trafiğe sahip yolların veya toz veya diğer kirleticileri yayan endüstriyel işletmelerin yakınında) kurulmamalıdır.

4 yıla kadar, meyve bahçeleri daha önce aynı türün işgal ettiği alanlarda kurulmamalıdır. Meyve bahçelerinin, *Rhizobium radiobacter syn. Agrobacterium tumefaciens* tarafından neden olunan taç uru enfeksiyonundan arınmış alanlarda kurulması çok önemlidir.

Pestisit kullanımını azaltmanın en güvenilir yolu, ekonomik açıdan önemli hastalıklara karşı dayanıklı veya daha az duyarlı çeşitlerin seçilmesidir.

Bir **elma bahçesi** kurarken, elma kabuğu lekesinin (*Venturia inaequalis*) üreticilere en büyük zararı verdiğini bilmek çok önemlidir, bu sorun dayanıklı çeşitler dikilerek çözülebilir. Dünya çapında 150'den fazla kabuk lekesine dayanıklı çeşit geliştirilmiştir – daha yaygın olanlar arasında şunlar bulunur: Prima, Priscilla, Sir Prize, Liberty, Jonafree, Redfree, Freedom (ABD'de geliştirilmiştir); Macfree, Novamac, Moira, Brightgold (Kanada); Florina, Judeline (Fransa); Pionier, Romus-1, Romus-2, Voines (Romanya); Rubinola, Topaz, Rajka (Çek Cumhuriyeti); Gavin (İngiltere); Rebola, Regine, Rewena, Reglindis (Almanya), bunlardan Rebola aynı zamanda ateş yanıklığına da dayanıklıdır.

Piyasada çok iyi tat niteliklerine sahip ve talep gören elma çeşitlerinin çoğu kabuk lekesine duyarlıdır, ancak bu hastalığa karşı duyarlılıkları da önemli ölçüde farklılık gösterir. Elma çeşitlerinde kabuk lekesi saldırısının derecesinin geniş bir aralıkta değiştiği tespit edilmiştir - Oregon Spur, Rosana, vb.'de %7-9'dan Golden Delicious, Goldjon, Granny Smith, Fuji, vb.'de %50'nin üzerine kadar. Kabuk lekesine karşı çeşit duyarlılığındaki büyük fark, ağaçları hastalıktan korumak için farklı sayıda ilaçlama yapılmasını gerektirir. Kabuk lekesine dayanıklı çeşitler için hastalığa karşı ilaçlamalar gerekli değildir, diğer çeşitler için ise yıl boyunca meteorolojik koşullara ve çeşit duyarlılık derecesine bağlı olarak 8 ila 14 arasında ilaçlama gereklidir.

Küllemeye duyarlılık konusunda da elma çeşitleri önemli ölçüde farklılık gösterir. Yapraklardaki ve sürgünlerdeki saldırı derecesi Kolotni'de %0.88'den Moira, Jonathan ve Jonafree'de %80'in üzerine kadar değişir. Küllemeye karşı daha az duyarlı çeşitleri korumak için minimum 2 ve maksimum 4 ilaçlama yapılırken, yüksek derecede duyarlı olanlar için 5 ila 10 arasında ilaçlama yapılır.

Şarka virüsü (Plum pox virüsü), **erik** için en zararlı hastalıktır ve bir virüs tarafından neden olunur. Bugüne kadar, Şarka'dan kaynaklanan zararı önlemenin tek yolu, hastalığa dayanıklı veya toleranslı erik çeşitleri dikmektir. Jojo çeşidi dayanıklıdır, Stanley, Čačanska najbolja, Čačanska lepotica, Althanova renkloda, Hanita, Tegera vb. çeşitler ise toleranslıdır.

**Kiraz** üzerindeki silindrosporioz (*Blumeriella jaapii*), ekonomik açıdan önemli mantar hastalıklarından biridir, ancak elmanın aksine bunun için ıslah edilmiş dayanıklı çeşitler yoktur. Kiraz çeşitlerinin silindrosporioza duyarlılığı üzerine yapılan uzun vadeli çalışmaların sonuçları, tüm çeşitlerin hastalığa duyarlı olduğunu, ancak Pobeda ve Vik'te %15-16'dan Bing'de %80'e kadar değişen derecelerde olduğunu göstermektedir. Çalışmalar, daha az duyarlı çeşitler için ilaçlama sayısının azaltılabileceğini göstermektedir.

Ülkemizde yetiştirilen **vişne çeşitleri** de, *Monilinia laxa* mantarının neden olduğu kahverengi çürüklük çiçek yanıklığına karşı duyarlılıkları açısından farklılık gösterir. Érdi Bötermő ve Heimanns Rubin gibi çeşitler hastalığa yüksek derecede duyarlıdır.

**Tatlı ve ekşi kiraz** üzerindeki kahverengi çürüklük (*Monilinia* sp.) da, meyve olgunlaşması ve hasat sırasında sık yağışların olduğu yıllarda ciddi bir sorundur. Kirazda, meyve çatlaması çürüklük patojenlerinin enfeksiyonunun ana nedenidir. Fungisit uygulamalarını ve çürüklükten kaynaklanan kayıpları azaltmak için, çatlamaya karşı nispeten dayanıklı çeşitler önerilir. Çeşitli Avrupa ülkelerinden çok sayıda yayında, Lapins, Regina, Sam, Germersdorfska, Merton Marvel, Castor, Kordia gibi çeşitlerin çatlamaya karşı daha az duyarlı olduğu belirtilmektedir.

Bazı yıllarda, **şeftali** üzerindeki şeftali yaprak kıvrıcıklığı (*Taphrina deformans*) üreticilere önemli zararlar verir. Şimdiye kadar, burada yetiştirilen çeşitler arasında hastalığa dayanıklı olanlar yoktur, ancak Redhaven, Benedicte, Roter Ellerstädter, Suncrest vb. gibi daha az şiddetle saldırıya uğrayan bazı çeşitler vardır.

Büyüme mevsimi boyunca meyve türlerinde hastalık ve zararlılara karşı yapılan ilaçlama sayısı, ekonomik açıdan önemli hastalıklara karşı çeşit duyarlılığı, hastalık ve zararlı gelişimi için koşullar (daha doğrusu, konuma da bağlı olan nem ve sıcaklık) gibi bir dizi faktöre bağlıdır.

Meyve bahçeleri kurulmadan önce, sadece çeşit seçimine değil, aynı zamanda özellikle bahçe karışık ise dikim şemasına da çok düşünülmelidir. Türler ve çeşitler düzenlenirken, tozlaşma ve ağaçların ve meyve mahsulünün zararlılardan korunması kesinlikle dikkate alınmalıdır. İyi düşünülmüş bir bahçe dikim şeması, meyve türünün yetiştirilme süresi boyunca pestisit kullanımını azaltmanın ön koşuludur.

Elma, armut, kiraz, vişne ve erik çeşitlerinin ekonomik açıdan en önemli hastalıklara karşı değişen duyarlılığı, farklı meyve olgunlaşma zamanları ve çiçeklenme fenofazları, farklılaştırılmış bitki koruma uygulanmasına olanak tanır. Bu, bireysel çeşitlerde gereksiz ilaçlamalardan kaçınır.

Farklılaştırılmış bitki koruma, meyve bahçelerinin hastalıklara karşı çeşit duyarlılığını ve meyve olgunlaşma zamanlarını dikkate alan şemalara göre kurulmasını gerektirir.

Tüm bunlar, bireysel türler için spesifik örneklerle desteklenebilir.

Kabuk lekesine dayanıklı elma çeşitleri (yukarıda listelenen) için kabuk lekesine karşı ilaçlamalar gerekli değildir, diğer çeşitler için ise yıl boyunca meteorolojik koşullara ve çeşit duyarlılık derecesine bağlı olarak 8 ila 14 arasında ilaçlama gereklidir. Yüksek derecede duyarlı ve kabuk lekesine dayanıklı çeşitlerin bulunduğu dikimlerde, farklı şekilde ilaçlanabilecek şekilde düzenlenmeleri gerekir.

Aynı gereklilik, külemeye karşı farklı duyarlılığa sahip çeşitler için de gözlemlenmelidir, külemeye karşı daha az duyarlı çeşitleri korumak için minimum 2 ve maksimum 4 ilaçlama yapılırken, yüksek derecede duyarlı olanlar için 5 ila 10 arasında ilaçlama yapıldığı dikkate alınmalıdır.

Meyve veren elma bahçelerindeki ana zararlı, elma içkurdu (*Cydia pomonella*)'dur, buna karşı her yıl ilaçlama yapılmalıdır. Ülkenin çoğu elma üreten bölgesinde, elma içkurdu için kontrol şeması 2 + 2'dir ve bazı yıllarda geniş spektrumlu insektisitler kullanıldığında 2 + 3'tür. Pratikte, ilaçlamalar sırasıyla birinci ve ikinci nesil için 3 + 3'tür, çünkü San Jose kabuklubiti'ne karşı yapılan ilaçlamaların bir kısmı elma içkurdu'na karşı yapılanlarla çakışır. Yazlık çeşitlerin meyvelerinin olgunlaşması genellikle Temmuz sonunda – Vista Bella veya Ağustos'ta – Mollies Delicious, Prima, vb. başlar, bu da dikim şemasının farklılaştırılmış ilaçlamalara izin vermediği bahçelerde elmaların elma içkurdu ve San Jose kabuklubiti'nden korunmasında sorunlar yaratır. Bu tür bahçelerde, yazlık çeşitlerin meyveleri hasat edildikten sonra bile, onları hariç tutmanın imkansızlığı nedeniyle elma içkurduna karşı ağaç ilaçlaması devam eder, bu sadece meyve üretim maliyetini artırmakla kalmaz, aynı zamanda çevreyi gereksiz yere kirletir. Dikim şemasının çeşitli bitki korumaya izin verdiği bahçelerde, yazlık çeşitler için iki insektisit uygulaması ortadan kaldırılır. Tüm bunlar armut ve erik meyve güvesi için de geçerlidir.

Yapılan çalışmaların sonuçları, tatlı ve ekşi kirazda daha az duyarlı çeşitler için fungusit ilaçlama sayısının farklılaştırılmış bitki koruma uygulanarak azaltılabileceğini göstermektedir. Érdi Bötermő ve Heimanns Rubin gibi kahverengi çürüklük çiçek yanıklığına yüksek dere